

سیدہ خاتون

تحقیق و نگارش :

سید غفور سلیمانی ، سیدہ منورہ حسینی معلم کلاہی

سرشناسه	:	سلیمانی، سید غفور، ۱۳۴۹-
عنوان و نام پدیدآور	:	سیده خاتون/سید غفور سلیمانی، سیده منوره حسینی
معلم کلایی	:	
مشخصات نشر	:	بابل: مولفان تهران، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	:	۴۲ ص.
شابک	:	۸۰۰۰ ریال ۷-۲۲-۷۷۶۵-۶۰۰-۹۷۸:
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	سیده خاتون، ملکه، همسر فخرالدوله دیلمی شاه ایران، -
۴۲۰ ق.	:	
شناسه افزوده	:	حسینی معلم کلایی، سیده منوره، ۱۳۵۰-
رده بندی کنگره	:	۷۴۶ dsrv ۱۳۹۴ ۹س/۸س/
رده بندی دیویی	:	۹۵۵/۰۴۸۵۶۰۹۲
شماره ثبت‌شناسی ملی	:	۳۹۶۶۵۰۴

کلیه حقوق، قانون و شرع برای ناشر محفوظ است. تکثیر، تماماً یا بخشی از این اثر چه بصورت حروفی، چاپ افست، پلکی، فتوکپی و انواع دیگر چاپ غیرقانونی و ممنوع میباشد. این اثر مشمول قانون حمایت از مولفان، مصنفان و هنرمندان مصوب سال ۱۳۴۸ است، هر شخص حقیقی یا حقوقی تماماً یا بخشی از این اثر را بدون کسب مجوز از ناشر به نشر برساند، بخش یا عرضه بنماید، مورد پیگرد قانونی قرار میگیرد.

عنوان:	سیده خاتون
مولفین:	سید غفور سلیمانی، سیده منوره حسینی معلم کلایی
ناشر:	انتشارات مولفان تهران
نوبت چاپ:	اول
سال چاپ:	۱۳۹۴
شمارگان:	۵۰۰
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۷۷۶۵-۲۲-۷
قیمت:	۸۰۰۰ تومان

آدرس انتشارات: بابل - چهارراه فرهنگ - ساختمان نارنج - طبقه سوم

تلفن: ۳۲۲۰۴۸۶۳ ۳۲۲۰۴۸۶۲ ۳۲۱۹۰۶۰۲ - ۱۱

پیشگفتار:

با فتح مداین و سقوط دولت ساسانی در اثر حمله‌ی عربهای مسلمان، فصل تازه‌ایی در تاریخ پر فراز و نشیب ایران باز شد. با فتح کامل ایران به دست مسلمانان، این کشور به عنوان بخشی از قلمرو حاکمیت خلافت اسلامی در آمد و از نظر سیاسی، اداره‌ی امور توسط حاکمانی که از طرف خلفا (دوره خلافت خلفای راشدین و امویان) انتخاب می‌شدند انجام می‌شد. با روی کار آمدن عباسیان در سال ۱۳۲ ه. ق. برابر با ۷۴۹ م، دوره جدیدی در خلافت اسلامی آغاز شد که در نتیجه‌ی آن، تغییری نیز در شیوه‌ی اداره‌ی ایران به وجود آمد. تا دو قرن اول اسلامی حکومت ایران در دست خلفای اموی و عباسی بود اما به مرور زمان با وجود حکومت خلفای عباسی در بغداد، در ایران در یک زمان بیش از ده پادشاه مستقل - کم و بیش - به عنوان مثال: منوچهر پسر قابوس بن وشمگیر در گرگان، سلسله متمد غزنوی در غزنه، کاکویه در سپاهان، مجدالدوله دیلمی و مادرش سید خاتون در ری و در بین حکومت ها، خاندان آل بویه با فرهنگ ایرانی وبا گرایش شیعی، توانستند علم استقلال برافراشته حتی بر خلفای عباسی نیز تسلط یابند.

چند دهه بعد از شکل گیری حکومت آل بویه، یکی از زنان مسلمان ایرانی با گرایش شیعی بنام شیرین ابن رستم مادر سیده ملکه خاتون در ری به حکومت رسید. او اولین فرمانروای زن ایرانی مسلمان پس از ورود اسلام به ایران است. او در اواخر قرن چهارم هجری بعد از مرگ همسرش فخرالدوله دیلمی به علت این که فرزندش در سنین کودکی بسر می برده و سن شایسته جانشینی پدر را نداشته به نائب السلطنه انتخاب شد. ایشان توانست با اقتدار و درایت کامل به امور مملکت بپردازد.

در این کتاب، با شناخت منطقه جغرافیایی به محل تولد، خاندان، شرایط اجتماعی و سیاسی به حکومت رسیدن او و روابط سیاسی اش با خلفای عباسی و حاکمان دیگر مناطق مورد کنکاش قرار گرفته است.

در این کتاب هدف این بوده است که توجه ویژه ای به قشر بانوان فرهیخته در قرون گذشته که تعدادشان نیز کم نیست شود که سید خاتون یکی از این زنان فرهیخته است. او در عصری که زنان مانند امروز، در اجتماع حضور فعال نداشتند چنان حکومتی را در بلاد ری اداره می کند که حتی مردان آن عصر نیز زبان به اعتراف گشوده اند. امیدواریم این کتاب سرآغازی باشد برای توجه بیشتر جامعه ما به بانوان عالم و برجسته در پس غبار تاریخ مانده.

عمده ترین منابع مورد مطالعه و استفاده این کتاب منابع مربوط به قرون پنجم تا نهم است البته لازم به ذکر است که در تهیه این نوشته و غنای مطالب این کتاب از افکار فید عزیزی هم استفاده شده که در همین جا از آنان سپاسگزاری می شود.

در خاتمه خداوند متعال را به خاطر توفیقی که به ما عنایت فرمود تا این مجموعه را به پایان برسانیم شاکریم.

والسلام

سیده منوره حسینی

سیدغفور سلیمانی

۹	مقدمه
۱۱	آل بویه یا بویان یا بویگان
۱۳	حکومت فخرالدوله (همسر سیده خاتون)
۱۷	موقعیت جغرافیایی طبرستان
۲۰	جمال شیرین محل تولد سیده خاتون
۲۳	آل باوندیان (خانان سیده خاتون)
۲۷	رستم بن شروین پدر سیده خاتون
۲۹	شیرین بن رستم (سید خاتون)
۳۰	به حکومت رسیدن سیده ملحه خان
۳۲	روابط سیده خاتون با حاکمان منطقه و خاندان عباس
۳۸	نتیجه
۳۹	منابع و مآخذ

زنان قبل از ورود اسلام به ایران و بعد از آن در عرصه های مختلف به خصوص سیاسی تاریخ ایران به شیوه های آشکار و نهان مشارکت داشتند. در اداره کشور که به دست رهبران سیاسی انجام می شود نقش زنان برجسته که در این عرصه حکومتی میدان دار و فرمانروا بوده اند کاملاً مکتوب است. این مقاله به زندگینامه سیده ملکه خاتون همسر فخرالدوله دلی (۳۶۶-۳۷۸ق) که خود متعلق به خاندان باوندی طبرستان بود می پردازد که بعد از مرگ همسرش به نیابت سلطنت کودک خردسالش مجدالدوله را تا رسیدن او توانست اوضاع آشفته را سر و سامان داده و محیطی آرام برای تسبب و دانش و معرفت و جذب دانشمندان و عالمان فراهم نماید.

با فتح مداین و سقوط دولت ساسانی در اثر حمله ی عربهای مسلمان، فصل تازه ای در تاریخ پر فراز و نشیب ایران باز شد. با فتح کامل ایران به دست مسلمانان، این کشور به عنوان بخشی از قلمرو حاکمیت خلافت اسلامی در آمد و از نظر سیاسی، اداره ی امور توسط حاکمانی که از طرف خلفا (دوره خلافت خلفای راشدین و امویان) انتخاب می شدند انجام می شد. با روی کار آمدن عباسیان در سال ۱۳۲ ه. ق. برابر با ۷۴۹ م، دوره ی عباسی در خلافت اسلامی آغاز شد که در نتیجه ی آن، تغییری نیز در شیوه ی اداره ی ایران به وجود آمد. تا دو قرن اول اسلامی حکومت ایران در دست خلفای اموی و عباسی بود اما به مرور زمان با وجود حکومت خلفای عباسی در بغداد، در ایران در یک زمان بیش از ده پادشاه مستقل حاکم بودند. به عنوان مثال :

منوچهر پسر قابوس بن وشمگیر در گرگان، سلطان محمود غزنوی در غزنه، کاکویه در سپاهان، مجدالدوله دیلمی و مادرش سیده خاتون در ری و در بین حکومت ها، خاندان آل بویه با فرهنگ ایرانی وبا گرایش شیعی، توانستند علم استقلال برافراشته حتی بر خلفای عباسی نیز تسلط یابند.

چند دهه بعد از شکل گیری حکومت آل بویه، یکی از زنان مسلمان ایرانی با گرایش شیعی بنام شیرین ابن رستم ملقب به سیده ملکه خاتون در ری به حکومت رسید. او اولین فرمانروای زن ایرانی مسلمان پس از ورود اسلام به ایران است.

او در اواخر قرن هجری بعد از مرگ همسرش فخرالدوله دیلمی به علت این که فرزندش را سنن کودکی بسر می برده و سنن شایسته جانشینی پدر را نداشته به نائب السلطنه انتخاب شد. ایشان توانست با اقتدار و درایت کامل به امور مملکت بپردازد. در این زمان، با شناخت منطقه جغرافیایی به محل تولد، خاندان، شرایط اجتماعی، سیاسی و حکومت رسیدن او و روابط سیاسی اش با خلفای عباسی و حاکمان دیگر منطقه مورد کنکاش قرار می گیرد.